

Stephen NEALE: Descriptions

A Bradford Book, The Massachusetts Institute of Technology Press, Cambridge, London, 1990, XIV + 286 strán.

Určite by bolo nespravodlivé knihu profesora Neala pokladať za apológiu teórie deskripcii jedného zo zakladateľov modernej sémantiky - Bertranda Russella - pred filozofmi typu Strawsona, Donnellana, Quinea atď., ktorí ju z rôznych hľadísk permanentne napádali. Samozrejme, kriticky sa vyrovnáva aj s argumentmi spomenutých autorov, no zároveň aj sám pristupuje k problematike teórie deskripcii nanajvýš opatrne a konštruktívne, oslobodzuje pôvodnú Russellovu koncepciu od dobových a pochybných konštituentov, pričom to najlepšie z nej zachováva.

Už po zbežnom oboznámení sa s touto monografiou čitateľ zistí, že Neale prekonáva základnú ideu Russellovej sémantiky. Russell totiž vychádza z nedôvery ku gramatickej štruktúre subjekt-predikátovej vety, pokiaľ jej subjektom je deskripcia a tvrdí, že po jej odstránení získame logickú štruktúru vety, ktorá adekvátnejšie odráža jej význam (propozíciu). Potom táto logická štruktúra ukáže, že subjekt vety (deskripcia) nie je viac subjektom, veta vôbec nemá podobu subjekt-predikátovej vety, a v konečnom dôsledku, deskripcia nie je časťou vety, ale "rozplynula" sa v celom jej kontexte (idea kontextualizmu). Logická štruktúra vety zachytená pomocou pojmu premennej je potom konjunkciou elementárnejších vetných foriem obsahujúcich tú istú premennú viazanú existenčným kvantifikátorom. Inak povedané, gramatickej štruktúre vety " $G(x)(F_x)$ " zodpovedá logická štruktúra podoby " $(\exists x)(F_x \wedge ((\forall w)(F_w \equiv z = w)) \wedge Gz)$ ".

Neale však ukazuje, že takto postupovať je zbytočné. Uvedený symbolický zápis môže sice udávať pravdivostné podmienky vety, sémantiku deskripcie a vety však netreba vysvetľovať takýmto spôsobom. Zrejme v zhode s modernou interpretáciou deskripcii, ktorú presadzujú anglo-americkí logici, navrhuje, aby samotné deskripcie boli kvantifikátormi. Vetu " $G(x)(F_x)$ " Neale reinterpretuje ako "[the $x:F_x](G_x)$ ", čo znamená: "práve jedno x , ktoré má vlastnosť F , má vlastnosť G ". Deskripciu tu zodpovedá zápis uvedený v hranatých zátvorkách, a celú vetu utvoríme takto: "Máme dva typy operátorov viažúcich premennú: determinátory a kvantifikátory. Nejaký determinátor Dx viaže ľubovoľný výskyt premennej x v takej formule, s ktorou v kombinácii utvára unárny kvantifikátor. A unárny kvantifikátor (*unary quantifier*) $[Dx:\phi]$ viaže ľubovoľné výskyty premennej x v takej formule, s ktorou v kombinácii utvára inú formulu." (s. 42) V našom príklade determinátor "the x " utvára s formulou " F_x " obsahujúcou voľnú premennú x kvantifikátor "[the $x:F_x]$ ", ktorý ďalej viaže voľnú premennú x v inej formule " G_x ", a tak získame "[the $x:F_x](G_x)$ ".

Základným metodickým prístupom, ktorý tu Neale uplatnil, je teda odmietnutie formalizmu zavedeného v *Principia Mathematica*. Zároveň sa tým poukazuje na to, že Russellova teória deskripcii bytostne nezávisí od tohto formalizmu, ale je dostatočne flexibilná a aplikovateľná i v podmienkach prirodzeného jazyka so všetkými jeho nepresnosťami a vágnosťami, ktoré sa v *Principia Mathematica* nereflektujú.

Oproti pôvodnej Russellovej analýze aplikovateľnej na určité, resp. neurčité deskripcie (“*the so-and-so*”, alebo “*a so-and-so*”), tento nový postup sa uplatňuje širšie. Totiž *determinátorom* nemusí byť len určitý alebo neurčitý člen (v angličtine), ale akýkoľvek kvantifikujúci výraz: “most”, “at least one”, “at most two”, “some”, “no”, “every”, “all”, atď. Takto sa Nealovi podarilo nesmierne rozšíriť sféru použitia teórie deskripcii a jej význam, a v podstate ponúka univerzálny prostriedok na analýzu akýchkoľvek deskriptívnych výrazov.

Hoci sa u Neala deskripcia “nerozplynie” v kontexte celej vety, neznamená to však spochybnenie Russellovej kategorizácie individuových výrazov, podľa ktorej vlastné mená sú úplnými, jednoduchými symbolmi a ich významom je predmet nimi pomenovaný, zatiaľ čo deskripcie nemajú význam samy o sebe, ale vždy iba v kontexte, čiže sú tzv. neúplnými symbolmi, a teda nenaznačuje, že by individuové deskripcie mali mať význam samy o sebe, ako vlastné mená. Túto svoju revíziu nedomyšľa až do takej podoby, že by deskripcie prispievali k celkovému významu vety (propozície) svojím významom, pomenovanou entitou. To, že deskripcie fungujú ako kvantifikátory ukazuje, že i vety obsahujúce deskripcie nebudú závislé od predmetu, na ktorý sa deskripcia eventuálne vzťahuje, čiže budú od takého predmetu nezávislé (*object-independent*). Vety, ktoré zahrňujú vlastné mená budú, naproti tomu, od pomenovaného predmetu závislé (*object-dependent*) v tom, že meno inštaluje svoj význam (predmet) do propozície vyjadrenej vetou. Neale teda naznačuje, že charakter deskripcii ako neúplných symbolov nespočíva na “rozplynutí” deskripcie v kontexte celej vety, prekonáva tým Russella, ktorý spája oba aspekty, a zároveň svoje chápanie deskripcii ako kvantifikátorov môže vyhlásiť za russellovské. Tento krok, ktorým obhájil dichotómiu propozícii závislých od predmetu a propozícii od predmetu nezávislých, má taktiež nesmierny význam pre založenie sémantickej analýzy jazyka na výlučne russellovských základoch, o čo sa Neale pokúša. Tieto snahy poznamenávajú úvahy v celej knihe a na ich základe formuluje argumenty vracajúce iné názory, ktoré nepokladajú Russellovu teóriu za vhodný nástroj sémantickej analýzy. Obhajoba teórie deskripcii nadobúda teda svoj význam preto, že “celkovým účelom teórie deskripcii je urobiť platnou zvláštnu triedu od predmetu nezávislých propozícii” (s. 5).

Hoci sa Russell explicitne nevyjadruje o uvedenej dichotómii, Neale ju zdôrazňuje ako významný faktor pri odstraňovaní ďalších predsudkov a dobových rezidui, ktoré sú v Russellovej koncepcii. Tak ako navrhuje abstrahovať od formalizmu *Principii*, analogicky podnecuje, aby sa zanedbala Russellova epistemológia zmyslových údajov, ktorej bezprostredným dôsledkom je (pre Neala) neprijateľná formulácia princípu oboznámenosti predložená v *Knowledge by Acquaintance and Knowledge by Description* (1911). Podľa Russella, nie sme oboznámení s predmetom samým, ale len so zmyslovým údajom, ktorý s týmto predmetom nejako korešponduje. Z toho však vyplýva, že vete porozumieme iba ak sa oboznámime s našimi zmyslovými údajmi, a nie predmetmi fyzického sveta, a teda aj propozíciu vyjadrenú touto vetou nekonštituuju predmety, ale práve zmyslové údaje. Na základe takého princípu oboznámenosti však nedokážeme objasniť možnosť komunikácie,

keďže súčasťou všeobecne akceptovanej a zrozumiteľnej propozície je subjektívny zmyslový údaj, a nie verejne známy predmet. Neale navrhuje vzdať sa tejto striktnej formulácie princípu, vzdať sa aj tejto epistemológie a vrátiť sa k návrhu, ktorý podľa Neala Russell predložil v *On Denoting* (1905). Podľa neho sa údajne môžeme oboznámiť aj s fyzickými predmetmi. Musím však uviesť, že tento Nealov návrh nemá reálny podklad, pretože Russell už na konci *On Denoting* popiera akúkoľvek možnosť oboznámenosti s predmetmi reálneho sveta. Neale zrejme takým "omylom" chcel obhájiť stanovisko, že dichotómia propozícií, ktorú presadzuje pochádza od Russella. Keďže však podľa Russella sme oboznámení so zmyslovými údajmi, všeobecninami a pravdepodobne s ja, predmet nebude súčasťou propozície vyjadrenej vetou, ktorej rozumieme. Po vecnej stránke však tento rozpor nie je veľmi závažný, a pokiaľ nám ide o samotnú dichotómiu, môžeme ju akceptovať, no nemôžeme ju pripísať Russellovi. Ale, pochopiteľne, Neale taktó atraktívne zabalený obchodný artikel predá rýchlejšie a bez zbytočného dohadovania. Samozrejme, nemožno nič namietat' proti diskutovanej dichotómii, ktorá je relevantným sémantickým princípom, a naň teda obsahovo nevyplývajú epistemologické (čiže mimosémantické) úvahy. Táto dichotómia je kľúčom, ktorý podopiera Nealove argumenty a zámery, a jej obhajoba má centrálné postavenie v opozícii proti rôznym iným koncepciám orientovaným skôr pragmaticky (ktorý výrazne popiera relevantnosť propozícií nezávislých od predmetu).

Aby však táto dichotómia nebola len teoretickým konštruktom, musí Neale ukázať, ktoré vety vyjadrujú aké propozície. Russell hovorí, že predmet je významom len tzv. pravého vlastného mena, no keďže s objektom nie sme oboznámení, pravé vlastné mená, *ipso facto*, neexistujú. Každé individuové vlastné meno je preto len skrátanou deskripciou, a teda jeho význam treba určiť kontextuálne. To by pre Neala znamenalo, že nemá zmysel uvažovať o propozíciách závislých od predmetu, keďže všetky by sa stali od predmetu nezávislými. Neale je preto nútený odmietnuť deskripčnú teóriu vlastných mien, ktorú Russell presadzuje ako vhodný nástroj na vysvetlenie významu mien. Možnosť propozícií závislých od predmetu zachováva tým, že akceptuje Kripkeho teóriu mien ako rigidných designátorov, kde meno nie je "zadefinované" deskripciou.

Po tom, čo Neale odmietol formalizmus *Principii*, epistemológiu zmyslových údajov a deskripčnú teóriu vlastných mien, môže sa pustiť do pozitívneho skúmania možnosti aplikácie spomenutej sémantickej dištinkcie druhov propozícií.

Nealovi ide o adekvátnu metódu sémantickej analýzy prirodzeného jazyka v každodennej komunikácii, nie o vyprodukovanie nástroja analýzy dokonalého alebo ideálneho jazyka, s ktorým sa zvyčajne prirodzený jazyk porovnával (Frege, Russell). Je to snaha iste chvályhodná a o to významnejšia, že také niečo sleduje v rámci russellovskej sémantiky. Totiž aplikácia obhajovanej dichotómie, by podľa niektorých názorov mala skresľovať používanie prirodzeného jazyka. Prevažnú väčšinu svojej knihy (s. 62-263) Neale venuje obhajobe tejto dištinkcie a vyvracaniu opačných názorov. S tým je spojené aj rozsiahle rozširovanie teritória aplikability Russellovej teórie deskripcii.

Roku 1950 P. F. Strawson v kritike Russella v stati *On Referring* predložil veľmi presvedčivo názor, že deskripcie používame na označenie predmetov, z čoho by zrejme malo vyplývať, že propozície budú závisieť od predmetu aj pri vetách, ktoré obsahujú deskriptívne zvraty. Neale sa teda musí vyrovnat' s týmto veľmi vplyvným názorom, ktorý sa v lingvistickej analýze etabloval ako najvýznamnejší protirusellovský smer.

Neale pripúšťa, že deskripcie používame často na to, aby sme hovorili o určitom predmete. Zároveň sa však pýta, či sa tým (i) postihuje sémantika výrazu, a či to je (ii) referenčné použitie deskripcie. Na obe otázky odpovedá záporne, pričom hlavnú oporu hľadá v Griceových názoroch. Akceptuje jeho konceptuálny aparát, v ktorom sa rozlišuje vyjadrená propozícia a mienená propozícia. Vyjadrená propozícia je "russellovská" a môže, no nemusí sa zhodovať s myslenou propozíciou, ktorou má na zreteli to, čo ten-ktorý človek zamýšľal použitím vety povedať. Je to teda akýsi skrytý význam, ktorý chce poslucháčovi naznačiť tým, že použije vetu vyjadrujúcu konkrétnu propozíciu. Vyjadrená propozícia, pokiaľ veta obsahuje deskripciu, bude vždy od predmetu nezávislá a nemení sa podľa kontextu, v akom sa veta použila. No niektoré z mienených propozícií danej vety môžu byť od predmetu závislé a môžu sa v závislosti od kontextu meniť. Pre deskripcie v tomto prípade zhruba platí, že vystupujú ako vlastné mená individuí, teda majú svoj vlastný význam samy osebe, ale zároveň vplyvom kontextu sa môžu tieto predmety meniť. Práve skutočnosť, že deskripcie skôr opisujú než označujú istý predmet (ako mená, teda ako jednoduché úplné symboly), Russellovi zabránil, aby tento predmet pokladal za jej význam, čiže neplní sémantickú funkciu. Preto aj Neale mienenú propozíciu nepokladá za význam vety, neplní teda sémantickú úlohu, ale v oblasti pragmatiky a praktickej komunikácie ju môžeme zobrať do úvahy. Čo je dôležité, aj keď uvažujeme o mienenej propozícii, deskripcia, ktorá je obsiahnutá vo vete sa nepoužíva referenčne, pretože sémantika použitej vety sa dá vysvetliť russellovskou metódou a mienené propozície sú len vedľajším produktom implikovaným vyjadrenou propozíciou.

V súvislosti s týmto útokom Neale systematicky rozoberá a napáda štyri vplyvné argumenty, ktoré sa vo filozofickej literatúre už tradične používajú na deštruovanie russellovského postoja. Takisto navrhuje alternatívy, ako riešiť javy, ktoré tieto argumenty využívajú, aj pomocou aparátu Russellovej sémantiky. Pri obhajobe tvrdenia, že vety, ktoré obsahujú deskripcie vyjadrujú propozície závislé od predmetu, sa teda uvádzajú tieto argumenty:

1. "*Argument from Misdescription*": o danom (prítomnom) predmete vypovieme vetu, no použijeme nesprávnu deskripciu, ktorá sa v *skutočnosti* na tento predmet nevzťahuje. Napriek tomu však táto veta môže byť pravdivá (podľa Russella: vždy je nepravdivá), ak sa deskripcia úspešne referenčne použila.

2. "*Argument from Incompleteness*": určitá deskripcia je "nosiťom" podmienny jedinečnosti, no niekedy nie je úplná (napr. "the table"), a potom treba zobrať do úvahy označený predmet, aby sa zabezpečila jedinečnosť.

3. "Argument from Opacity" využíva špecifickosť neextenzionálnych kontextov, s ktorými má Russellova koncepcia problému.

4. "Argument from Anaphora": ťažko objasniť význam výrazu, ktorý sa anaforicke vzťahuje na deskripciu, pokiaľ sa deskripcia nepoužíva referenčne (a teda deskripcia a tento výraz - zámeno - robia označený predmet súčasťou propozície).

Argument 1 pri rozlíšení medzi vyjadrenou a mienenou propozíciou nepredstavuje nijaký závažný problém, a teda nenapáda dištinkciu medzi propozíciou závislou od predmetu a propozíciou od predmetu nezávislou. Niektorá z mienených propozícií môže byť totiž pravdivá (rozprávačovi sa podarilo, aby poslucháč identifikoval predmet a pochopil, čo zamýšľal vetou o ňom povedať), hoci vyjadrená propozícia je nepravdivá.

Pri druhom argumente sa stretáme s istou osobitosťou. Je relevantný v tej dobe, v akej ho prvýkrát sformuloval Strawson (1950) a neskôr sa v rôznych obmenách opakoval, kde neúplnou deskripciou je napr. "the table". Tento typ deskripcie sa čiastočne odlišuje od iného typu neúplných deskripcií, kde patrí napr. zvrät "moja najobľúbenejšia kniha". Jeho "denotát" závisí do veľkej miery od kontextu použitia, teda je indexový (Neale ich analyzuje na s. 71-72). V slovenčine nie je rozdiel medzi týmito dvoma typmi deskripcií taký transparentný, keďže nemáme určitý člen ako angličtina ("the table"). Keď takýto výraz prekladáme, tak určitý člen zvyčajne nahrádzame ukazovacím zámenom: "tento stôl" a pod. Takže takýto výraz sa ľahko zmení na indexový. Preto sa v slovenčine ťažko hovorí o neúplnosti v tom zmysle, že hoci deskripcia je určitá (obsahuje určitý člen), podmienka, ktorú postuluje je tak vágna, že neumožňuje jedinečnú identifikáciu. Výraz "the table" je neúplný v tomto zmysle, a nie v tom, že ho musí podprieť ostenzia alebo odkaz na nejaký iný kontext (napr. predchádzajúcu vetu rozhovoru a pod.).

Russellovci vidia problém v tom, že evidentne pravdivú vetu musia interpretovať ako nepravdivú. Podmienka jedinečnosti, implikovaná určitým členom, nie je totiž splnená. Keďže pravdivostná hodnota celej vety u Russella je daná konjunkciou pravdivostných hodnôt čiastkových viet, z ktorých jedna konštatuje práve jedinečnosť, a preto je nepravdivá, tak aj celá veta bude nepravdivá. Neale však tvrdí, že tento dôsledok vyplýva z "naivnej aplikácie teórie deskripcií" (s. 94).

Je niekoľko možností ako sa s týmto argumentom vyrovnáť v rámci teórie deskripcií. Jednou z nich je, že deskripcia zahrňuje jedinečnosť implicitne, lebo z kontextu vyplývajú ďalšie podmienky, ktoré ju dopĺňajú. Deskripcia "the table" má implicitnú podobu "the table which is such and such and ...", pokiaľ má byť veta, ktorá ju obsahuje, zrozumiteľná. Neznamená však toto zdôraznenie kontextu v konečnom dôsledku to, že deskripcia má byť referenčne použitá, že musíme vedieť, o ktorý stôl ide (musíme ho identifikovať)? Neale odpovedá záporne. Totiž to, že časť deskripcie sa používa referenčne, neznamená, že je takto použitá celá deskripcia. S tým sa stretávame trebárs v prípadoch, keď časťou deskripcie je vlastné meno.

Dôsledkom tretieho problému, ktorý si uvedomoval už Russell, bola jeho teória primárneho (*de re*) a sekundárneho (*de dicto*) výskytu deskripcií. V druhom prípade je deskripcia v dosahu neextenzionálneho (intenzionálneho, hyperintenzionálneho)

operátora, v prvom prípade je mimo dosahu, z čoho sa častokrát usudzuje, že deskripcia sa používa referenčne. Inými slovami, čítanie *de re* je totožné s tvrdením, že propozícia vyjadrená vetou, ktorá obsahuje deskripciu, závisí od predmetu. Lenže taký záver je podľa Neala prenáhlený. Totiž deskripcia sa ani pri takom čítaní nepoužíva referenčne, pretože jej "denotátom" môže byť ľubovoľný predmet. Neale poznamenáva, že "vyjadrená propozícia je deskriptívna, čítanie *de re* získame, ak deskripciu umiestnime pred modálny operátor" (s. 122). A nič viac.

Súčasťou tohto problému sú Quineove námietky proti kvantifikácii v modálnych kontextoch a aplikácii princípu vzájomnej nahraditeľnosti dvoch výrazov s tým istým denotátom v týchto kontextoch. Neale v podstate opakuje známu Smullyanovu protiargumentáciu, ktorá vychádza z dôsledného odlišovania deskripcií od referujúcich výrazov (vlastných mien). Princíp nahraditeľnosti sa môže aplikovať len na vlastné mená - deskripcie nemôžu mať ten istý denotát, lebo žiaden nemajú. Slávny Quineov príklad stráca silu, pretože výraz "9" je vlastné meno, no výraz "počet planét" je deskripcia, a teda nemôžeme hovoriť o ich identite.

Osobné a ukazovacie zámená predstavujú v niektorých prípadoch pre teóriu deskripcií dôležitý problém. Častokrát totiž vystupujú v rovnakej úlohe ako vlastné mená - pomenúvajú istý predmet, na ktorý sa vzťahujú napríklad prostredníctvom aktu ostenzie. Na tejto skutočnosti je založený štvrtý argument za referenčné chápanie deskriptívnych znakov. Príklad (mimochodom veľmi populárny v literatúre tohto druhu):

(1) "John bought *some donkeys* and Harry vaccinated *them*"

("John kúpil *niekoľko somárov* a Harry *ich* zaočkoval"),

kde zámeno "them" je anaforické na deskripciu "some donkeys", a podľa Nealovej notácie ho zrejme prepíšeme ako

(1)₁ "[some x:donkey x](John bought x & Harry vaccinated x)".

Je tu však jeden významový posun, ktorý zabráni uznať (1)₁ ako regulárny prepis (1): zatiaľ, čo (1) hovorí, že Harry zaočkoval všetky somáre, ktoré John kúpil, podľa vety (1)₁ Harry zaočkoval len niektoré, keďže v prirodzenom jazyku veta (1)₁ znie ako

(1*) "John bought *some donkeys* and Harry vaccinated *some donkeys*".

Predpokladá sa tu teda, že keď je zámeno viazané deskripciou, tak môžeme túto deskripciu zaň nahradiť. (Neale neupozorňuje, že (1*) je výsledkom neadekvátnej aplikácie princípu vzájomnej nahraditeľnosti, a v podstate nie je možné ju z (1) získať, hoci, ako sa zdá, v niektorých argumentoch je toto tvrdenie implicitne obsiahnuté (s. 170).)

Keby však deskripcia bola referenčným výrazom, a zároveň platí, že zámeno je viazané deskripciou, o zámene by bolo zrejme, že sa vzťahuje na všetky prvky triedy (kúpené somáre). Slabou stránkou tohto argumentu je, že zahrňuje aj deskripcie všeobecne uznávané za nereferujúce (napr. "človek, ktorý vynášiel koleso"), a teda ani zámená na ne anaforické nemôžu referovať na žiadnu entitu (s. 178). Celý argument však vychádza z neoprávneného a *ad hoc* predpokladu, že zámeno, ktoré sa anaforicky vzťahuje na deskripciu je buď viazanou premennou alebo skutočným

referujúcim výrazom (s. 176). Kedy je však zámeno viazanou premennou? Pojmový aparát, o ktorý Neale opiera svoju odpoveď je pomerne zložitý, zbral by priveľa miesta, a preto sa uspokojme len s intuitívnou formuláciou: "Ak P je zámeno anaforicky sa vzťahujúce na kvantifikátor Q, potom P je viazané kvantifikátorom Q len vtedy, ak P je umiestnené vnútri najmenšieho zvratu zahrňujúceho Q." (s. 171) Veta (1) je však zložená z dvoch viet, a preto zámeno z druhej vety nie je viazané deskripciou z prvej.

Nesprávnej transkripcii (I_1) sa však vyhneme aj inak než poukázaním na referenčný aspekt zámen. Nealove riešenie je založené na tzv. *neviazanej* anafore a zámena sa môžu nahradiť inou deskripciou než tou, ktorá je v prvej vete. Táto druhá deskripcia je eliptická, jej základ tvorí deskripcia z prvej vety doplnená kontextom druhej. Veta (1) je ekvivalentná vete

(2) "John bought *some donkeys* and Harry vaccinated *the donkeys John bought*".

Transkripciou vety (2), resp. (1) dostaneme

(2₁) "[some *x*:donkey *x*](John bought *x*) & [the *y*:donkey *y* & John bought *y*]
(Harry vaccinated *y*)".

Tým, že Neale skonštruoval teóriu neviazanej anafory, obhájil russellovský postup aj pred týmto argumentom.

Pokúsil som sa uviesť základné problémy Nealovej knihy, no priznávam, že zvolený rámec je pomerne reštriktívny. Odstraňovanie niektorých argumentov a obhajoba iných je len jeden zo spôsobov ako prezentovať túto bohatú knihu. Neale chce predovšetkým ponúknuť komplexnú sémantickú analýzu deskriptívnych výrazov (určitých, neurčitých, hromadných, deskripcií udalostí ...). Myslím, že značný úžitok z Nealovej knihy môže mať aj sémantická analýza deskripcií v slovenčine. Pôvodnú Russellovu koncepciu môžeme použiť len obmedzene, keďže v slovenčine nevyčleňujeme určité deskripcie. Notácia, ktorú Neale používa je však nepomerne bohatšia a dajú sa pomocou nej analyzovať výrazy typu "všetky *x*", "aspoň dve *x*", "žiadne *x*" atď. Je potešujúce, že kniha anglo-amerického autora (pôvodom Angličan, ktorý žije v USA) sa môže uplatniť aj u nás.

Okrem tohto praktického úžitku sa čitateľ monografie nenudí, ale dokonca zabaví. Nealove formulácie sú opatrné a starostlivo sa vyhýba terminológii, ktorú predtým nezaviedol. Argumentácia je precízna a prehľadná, podporená nepreberným množstvom názorných príkladov, a preto ľahko pochopiteľná. Okrem týchto kladov ponúka ešte jeden prepotrebný úžitok: je zasväteným pohľadom do súčasnej lingvistickej filozofie, do jej najmodernejších trendov a myšlienkových prúdov. Neale priamo do textu (príp. do rozsiahleho 71 stránkového poznámkového aparátu) organicky začleňuje podrobné diskusie o názoroch u nás menej známych, mladších, ale i známejších autorov.

Marián Zouhar